

PROPOSTA DE L'OBRA CULTURAL BALEAR RELATIVA A LA SOSTENIBILITAT LINGÜÍSTICA I CULTURAL

**PER AL GRUP DE TREBALL DE L'ÀREA DE PATRIMONI
CULTURAL DE LA MESA PER AL PACTE SOCIAL I
POLÍTIC PER A LA SOSTENIBILITAT ECONÒMICA,
SOCIAL I AMBIENTAL DE LES ILLES BALEARS**

**OBRA
CULTURAL
BALEAR**
LLANGUA / CULTURA / PAÍS

Octubre 2024

**OBRA
CULTURAL
BALEAR**
LLENGUA / CULTURA / PAÍS

PROPOSTA DE L'OBRA CULTURAL BALEAR RELATIVA A LA SOSTENIBILITAT LINGÜÍSTICA I CULTURAL

**PER AL GRUP DE TREBALL DE L'ÀREA DE PATRIMONI
CULTURAL DE LA MESA PER AL PACTE SOCIAL I
POLÍTIC PER A LA SOSTENIBILITAT ECONÒMICA,
SOCIAL I AMBIENTAL DE LES ILLES BALEARS**

Índex

Presentació.....	2
Introducció.....	4
El debat.....	9
La sostenibilitat lingüística i cultural.....	10
Una omisió injustificable.....	11
Organismes que promouen la sostenibilitat de llengües i cultures.....	12
Canvis en el model turístic: respecte per la llengua i la cultura.....	16
Polítiques decidides per encarar els canvis provocats pel model econòmic.....	18
50 mesures relatives a la sostenibilitat lingüística i cultural en el marc de la Mesa per al Pacte Social i Polític per a la Sostenibilitat Econòmica, Social i Ambiental de les Illes Balears.....	19
Llengua.....	20
Cultura.....	47

Presentació

Teniu a les mans la contribució de l'Obra Cultural Balear (OCB) a la crida promoguda pel Govern de les Illes Balears «a la participació d'entitats, associacions, sectors i ciutadania a identificar tendències i reptes que afecten les Illes Balears» en el marc de la denominada Mesa per al Pacte Social i Polític per a la Sostenibilitat Econòmica, Social i Ambiental de les Illes Balears.

Des del primer moment en què es va constituir aquesta Mesa, el passat dia 22 de maig, l'OCB ha expressat la voluntat de ser-hi present, amb veu pròpia, per aportar, al debat, la perspectiva lingüística i cultural. En parlar de la sostenibilitat lingüística i cultural, ara i aquí, ens referim a la justa i necessària conservació i ús en plenitud de la llengua catalana i de la cultura que s'hi expressa en tots els àmbits de la vida social. Per aquesta raó impulsarem un manifest, titulat «Per a la sostenibilitat lingüística i cultural», al qual donaren suport un gran nombre d'entitats culturals i centenars de personalitats del món de la cultura de les Illes Balears.

Finalment, a les acaballes de setembre, rebérem la invitació per a incorporar-nos al grup de treball sobre patrimoni cultural de la Mesa. Aquest document, elaborat al llarg de les darreres setmanes per un grup d'experts en la matèria, membres de la Junta Directiva o del Consell Assessor i socis de l'entitat, constitueix la nostra aportació a aquest procés de reflexió col·lectiu.

Es tracta d'un document que, en primer terme, analitza d'una manera rigorosa l'impacte negatiu del model econòmic del turisme de masses sobre la llengua i la cultura de les Illes Balears, i que palesa que, al procés de minorització que ha patit i pateix la llengua catalana, s'hi afegeix el sotrac demogràfic experimentat en les darreres dècades, producte de l'activitat turística: l'increment extraordinari de la població, conseqüència de la immigració, i la manca d'integració lingüística efectiva d'una part important dels nouvinguts a la llengua del país, especialment pel que fa a l'ús, en són les raons fonamentals, ja que la transmissió intergeneracional de les persones que tenen el català com a llengua inicial continua sòlida.

A partir d'aquesta constatació, es formulen 50 propostes d'actuació que persegueixen l'objectiu de neutralitzar, o com a mínim pal·liar, les conseqüències negatives que aquest model econòmic ha comportat. Hi trobareu una descripció acurada de cada mesura plantejada, amb una delimitació precisa dels agents concernits que haurien d'assumir la responsabilitat de fer-la efectiva, i, finalment, una explicació de les raons que la justifiquen.

Feim una crida a la resta de membres del grup de patrimoni cultural, als integrants de la Mesa i, en general, als poders públics, a tots els agents socials i a la ciutadania de les Illes Balears a ser receptius a aquesta proposta. Ens hi jugam molt, ens ho jugam tot.

Antoni Llabrés Fuster
President de l'Obra Cultural Balear

Proposta de l'Obra Cultural Balear relativa a la sostenibilitat lingüística i cultural

Introducció

Les xifres fan feredat. La magnitud de l'activitat turística al llarg del 2024 assoleix nivells brutals: fins al mes d'agost han arribat a les Illes Balears 13.756.870 turistes, un 4,7 % més que el 2023.¹ En cas de continuar els propers mesos amb aquest nivell de creixement (la temporada alta ja comprèn gairebé de gener a desembre), acabarem l'any amb una xifra propera als 19 milions de turistes, o fins i tot la superarem.² El 2023, amb 17.836.630 turistes ja s'havia produït un increment d'un 8,1 % en relació amb l'exercici anterior.

Això equival a 14,74 turistes per habitant (agafant les dades del darrer any complet, el 2023). Per guanyar perspectiva, si es trasllada aquesta proporció a l'àmbit estatal, hi haurien d'arribar cada any 719 milions de turistes, això és, nou vegades més dels que es reben en l'actualitat. I si, en lloc dels habitants, prenem com a punt de comparació la superfície d'un i altre territori, per igualar els rècords de les Illes Balears haurien d'arribar anualment a l'Estat espanyol 1.800 milions de turistes, és a dir, entre una quarta i una cinquena part de la població mundial.

L'activitat turística fa de reclam laboral, empresarial i residencial. Cada any acudeixen cap a les Illes Balears desenes de milers de treballadors i famílies de gairebé tot el món que, fugint de les penúries dels seus països (i, a vegades, fins i tot, de guerres o crisis humanitàries), anhelan construir-se un futur nou i millor. D'altres, sense procedir de llocs que pateixen una situació d'especial estretor, venen a crear empreses i a exercir professions que es desenvolupen sota el paraigua i l'estímul del negoci turístic. Tot plegat explica que s'hagi arribat a la xifra estratosfèrica de 704.600 persones actives, de les quals 661.200 són ocupades, en el tercer trimestre de 2024, amb rècords d'ocupació un mes darrere l'altre.³ No tots, ni de molt, corresponen a llocs de feina de qualitat i ben remunerats; hi abunda la temporalitat i la precarietat. Hi ha feina, però una part considerable és d'escassa qualitat. També hi ha guanys, però els més substancials es concreten en capitals que es concentren en poques mans o se'n van fora de les Balears. A totes aquestes persones, s'hi han d'afegir aquelles altres, d'alt poder adquisitiu, que, sense participar directament de l'activitat turística, decideixen fer de les Illes Balears el seu lloc de residència.

¹ *El turisme en dades. Informe agost 2024*, AETIB – Govern de les Illes Balears, pàg. 5 (<https://www.caib.es/sites/estadistiquesdelturisme/f/481136>).

² «Las aerolíneas programan más de 10 millones de asientos en invierno: Balears encara una temporada baja de récord que amplía un 8,5 % las cifras del año pasado» (UH, 21-10-2024). Es tracta dels seients programats entre novembre i març, facilitats per l'Associació de Línies Aèries (ALA), que, tot i fer referència a passatgers en general, apunten a un increment remarcable en el nombre de turistes.

³ Enquesta trimestral de població activa (EPA): https://www.caib.es/sites/observatorideltreball/ca/enquesta_trimestral_epa-34857/.

En aquest escenari, a la força, l'increment demogràfic també es dispara com mai: segons les darreres dades (1 de juliol de 2024), la població de les Illes Balears és d'1.238.312 habitants,⁴ amb una densitat de 242 habitants/km². Si prenem com a referència l'any 1983, quan s'inicia el règim autonòmic, això és, un lapse de temps d'un poc més de quaranta anys, no tardarem gaire a duplicar la població d'aleshores (668.607 habitants hi havia l'1 de gener d'aquell any a les Illes Balears): ara som un 85,2 % més.⁵ Fixem-nos que l'Estat espanyol, per comparació, ha crescut en un percentatge d'un 26,2 %⁶ i que, a escala mundial, gairebé només ens supera l'Índia, que ha experimentat un creixement durant aquest mateix període de temps d'un 91 % de la població.

En conseqüència, la càrrega demogràfica també registra rècords continus. El mes de juliol de 2024, per exemple, es va arribar, entre residents i turistes, a la xifra de 2.051.580 persones, segons el màxim de l'indicador de pressió humana (IPH).⁷

Les prospeccions de futur, si tot continua igual, indiquen que el 2037 les Illes Balears hauran crescut 300.000 habitants i arribaran a 1.530.103 persones (un 25 % més de població en només quinze anys; entre el 2022 i el 2037).⁸ La part més gran d'aquest creixement –més d'un 90 %– procedirà de la immigració, atès que el saldo vegetatiu és mínim i, fins i tot, negatiu en algun exercici.⁹

El cens de població de l'Institut Nacional d'Estadística (INE) de 2023 detalla els canvis demogràfics registrats a les Illes Balears. Segons aquestes dades, només un 52,94 % de la població és nascuda aquí.¹⁰ Aquest fet converteix les Balears en el territori que compta amb més població procedent de fora. Actualment, un 26,42 % dels habitants de les Illes Balears és nascut a l'estranger (d'aquests,

⁴ Es tracta de resultats provisionals, segons l'Estadística contínua de població de l'INE. Els darrers resultats considerats definitius són d'1 de gener de 2023: 1.209.906 habitants (https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736177095&menu=resultados&idp=1254735572981).

⁵ I això que el procés de creixement demogràfic degut al fenomen del turisme ja s'havia iniciat molt abans del 1983. Així, gairebé hem triplicat la població en relació amb la que hi havia l'any 1960: 441.732 habitants (ara som un 280,3 % més).

⁶ Si hagués experimentat al llarg d'aquest període la mateixa taxa de creixement demogràfic que les Illes Balears, l'Estat espanyol tindria ara 70.596.486 habitants, i en té realment 48.797.875.

⁷ És la xifra més alta assolida mai en el mes de juliol: s'hi va arribar el dia 26. La mitjana de l'IPH del mes va ser d'1.980.361 persones (<https://ibestat.es/estadistica/demografia/poblacio/indicador-de-pressio-humana-iph/?lang=ca>). En el moment de redactar aquestes línies encara no disposam de les dades corresponents al mes d'agost.

⁸ Proyecciones de población 2022-2072, de l'INE (https://www.ine.es/prensa/pp_2022_2072.pdf): en el període 2022-2037 la població de les Illes Balears sumarà 306.142 persones més.

⁹ Vegeu les dades ofertes pel professor Pere Salvà a <https://www.lavanguardia.com/encatala/20241014/10018553/mestissatge-les-balears-meitat-dels-habitants-han-nascut-les-illes.html>

¹⁰ A Eivissa el percentatge cau fins al 38,6 % i a Formentera, fins al 37,6 %; a Mallorca suposa el 55,1 % i a Menorca, el 57 %. La població autòctona ha passat de representar, com s'indica més avall, el 82 % l'any 1970 al 60 % el 2015, i actualment representa aquest 53 %.

un 6,51% ha nascut a la Unió Europea i un 19,91% fora de l'espai comunitari, dos terços dels quals a països centreamericans i sud-americans), una xifra que ja supera els nascuts a altres comunitats autònomes de l'Estat espanyol.¹¹

Segons aquesta lògica econòmica i demogràfica, Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera són unes roques que suren i que són capaces d'aguantar tot el pes de turistes volanders i de nous i antics residents. Realment és així? Ben segur que no, ateses les mostres d'una crisi de saturació, de manca de recursos i serveis, d'impossibilitat d'atendre drets com l'habitatge i de deteriorament de la qualitat de vida per als residents.

També la llengua i l'ús que se'n fa es ressenten, i molt, d'aquesta situació demogràfica. L'Enquesta d'usos lingüístics a les Illes Balears 2014 (EULIB2014) –el darrer document d'aquesta naturalesa de què disposam–¹² ja ho constatava quan, a les conclusions, afirmava:

El considerable creixement de la població durant les darreres dècades és un factor que ha tingut repercussions evidents sobre el procés sociolingüístic de les Illes Balears, sobretot perquè aquest augment demogràfic s'ha produït a partir de les aportacions fetes per la immigració. [...] Aquest creixement suposa un decreixement en valors relatius de la població autòctona, que ha passat de representar el 82 % l'any 1970 al 60 % el 2015. Aquest creixement, tant en valors absoluts com en valors relatius, de la població al·loctona i al·loglota té una repercussió directa sobre el procés de retrocés dels coneixements de català i dels usos que en fa la població en conjunt. [...] Un altre factor que afecta l'equilibri lingüístic és el turisme, no únicament perquè ha facilitat l'establiment de manera estable de població forana, sinó també perquè la presència de més de deu milions anuals de visitants¹³ condiciona les tries lingüístiques en molts d'àmbits i funcions. Per una banda, la incorporació a la societat de persones que desconeixen la llengua del territori d'acollida, sobretot si es produeix en proporcions significatives i, per l'altra, la permeabilitat de les fronteres de les comunitats lingüístiques que comparteixen un mateix territori són dos factors que cal tenir en compte en l'establiment de polítiques lingüístiques.¹⁴

¹¹ Un 4,76 % dels habitants són nascuts a Catalunya (3,11 %) i al País Valencià (1,66 %). Sumats els nascuts als tres principals territoris del domini lingüístic, suposarien el 57,71 % de la població. Cal fer notar que nascuts a l'àrea lingüística no equival, ni prop fer-s'hi, a tenir el català com a llengua inicial o habitual (vegeu més avall). Els nascuts a la resta de l'Estat espanyol, exceptuant-ne els tres grans territoris del domini lingüístic, representen ara un 15,87 % de la població.

¹² La previsió d'una nova enquesta d'usos lingüístics per al 2024, mantenint la seqüència decennal, no s'ha arribat a fer realitat. L'Institut d'Estudis Balearics ha anunciat que es durà a terme el 2025, i el Parlament de les Illes Balears ha aprovat en el ple de 22 d'octubre de 2024 una proposició no de llei un dels punts de la qual és instar el Govern de les Illes Balears a dur a terme una nova enquesta sociolingüística que ofereixi informació actualitzada de la situació de la llengua catalana a les Illes Balears.

¹³ La perspectiva per al 2024, pel que s'ha indicat més amunt, és que es duplicarà aquesta xifra, que ja queda del tot desfasada.

¹⁴ Vegeu MELIÀ, J. i VANRELL M. M., «Conclusions», a *Enquesta d'usos lingüístics a les Illes Balears 2014. Anàlisi* [EULIB2014]. Palma, Govern de les Illes Balears, Generalitat de Catalunya i Universitat de les Illes Balears, 2017, pàg. 181. Versió en línia: <https://blocs.uib.cat/cdsib/files/2018/01/EULIB2014.pdf>.

I més en concret:

Les dimensions del contingent immigrant són tan elevades que, en les circumstàncies polítiques i socials de les Illes Balears, dificulten el procés d'integració lingüística de la nova població. [...] D'altra banda, els efectes del turisme, més enllà dels moviments migratoris de tipus laboral que pot provocar, també es manifesten per la pressió que els turistes, sobretot quan representen una proporció elevada amb relació a la població resident, exerceixen sobre el paisatge lingüístic, els perfils laborals, la percepció sobre la prioritat de les diverses llengües que entren en joc, etc. En aquest mateix sentit, cal tenir en compte altres factors, derivats del fenomen de la globalització que poden facilitar o entrebancar els processos d'integració i de substitució lingüística.¹⁵

Doncs bé, d'acord amb les dades de l'EULIB2014, en un moment en què tenien el català com a llengua inicial un 37,9 % dels enquestats (més un 3,6 % que afirmava tenir-hi el català i el castellà per igual), ja es detectava una disminució del català com a llengua inicial de -4,7 punts en relació amb l'Enquesta sociolingüística 2004 (ES2004), segons la qual n'hi havia un 41,6 % (i un 1,8 %, el català i el castellà).¹⁶ Més recentment, disposam de l'Enquesta de característiques essencials procedents de la població i els habitatges (2021), de l'INE, segons la qual declara tenir el català com a llengua inicial un 33,1 % dels enquestats (i un 8,4 %, el català i el castellà),¹⁷ la qual cosa suposaria una minva de -4,9 punts respecte de l'EULIB2014. Es detecta, per tant, una tendència a la disminució dels que tenen el català com a llengua inicial i a l'increment dels que afirmen que tenen com a llengua inicial el català i el castellà per igual.

D'altra banda, a l'EULIB2014 manifestava emprar el català com a llengua habitual un 36,8 % dels enquestats (i el català i el castellà per igual, un 10,3 %), amb una disminució de -8,2 punts en relació amb els resultats de l'ES2004, segons la qual un 45 % declarava que feia servir el català com a llengua habitual (i el 5,3 %, el català i el castellà per igual)¹⁸. Segons l'Enquesta de l'INE de 2021, fa servir el català en família un 27,3 % dels enquestats sempre (i un altre 11,6 %, sovint), amb els amics un 18,6 % sempre (i un 21,8 %, sovint), i a la feina un 18,7 % sempre (i un 25,8 %, sovint).¹⁹ Cal remarcar que els usos lingüístics, fora de la llar, no depenen ni de circumstàncies familiars (com la llengua inicial) ni de decisions personals (com la llengua d'identificació), sinó que estan condicionats per l'entorn en què es produeixen aquests usos (per exemple, la possibilitat d'emprar una llengua o

¹⁵ Vegeu MELIÀ, J., «El context demogràfic», ibídem, pàg. 43.

¹⁶ Vegeu VILLAYERDE, J. A. (coord.). *Enquesta sociolingüística 2004*. Govern de les Illes Balears, Conselleria de Transparència, Cultura i Esports, 2004, pàg. 43 (https://cdsib.uib.cat/files/2018/06/Enquesta_Sociolingüística_2003.pdf).

¹⁷ Podeu consultar l'explotació de dades que en fa l'IBESTAT aquí: <https://intranet.caib.es/ibestat-jaxi/menu.do?nodeld=c1693412-9bcd-4ae5-9a74-d94081c5c6e1&lang=ca>.

¹⁸ Vegeu VANRELL, M. M., «Les llengües a les Illes Balears», op. cit., pàg. 59 i seg., i VILLAYERDE, J. A. (coord.). *Enquesta sociolingüística 2004*, op. cit., pàg. 45, respectivament.

¹⁹ Podeu consultar l'explotació de dades que en fa l'IBESTAT aquí: <https://intranet.caib.es/ibestat-jaxi/menu.do?nodeld=c1693412-9bcd-4ae5-9a74-d94081c5c6e1&lang=ca>.

altra) i, per tant, són les dades més sensibles als canvis socials.

Al procés historicopolític de minorització que ha patit i pateix la llengua catalana a les Illes Balears, s'hi afegeix el sotrac demogràfic experimentat en les darreres dècades: l'increment extraordinari de la població, conseqüència de la immigració (que, en una part important, té el castellà com a llengua inicial i, en altre cas, hi opta com a llengua d'integració), i la manca d'integració lingüística efectiva d'una part important dels nouvinguts a la llengua del país, especialment pel que fa als usos, en són les raons fonamentals, ja que la transmissió intergeneracional de les persones que tenen el català com a llengua inicial continua sòlida.

Fotografia: Isaac Buj

El debat

Mentre amplis sectors de la societat de les Illes Balears manifesten la seva inquietud pel creixement sense mesura del turisme i les conseqüències que se'n deriven, el Govern de les Illes Balears ha constituït l'anomenada Mesa per al Pacte Social i Polític per a la Sostenibilitat Econòmica, Social i Ambiental de les Illes Balears.

Es tracta d'una iniciativa governamental que en aquests moments està en fase de posada en funcionament i a la qual finalment ha estat admesa la participació de l'Obra Cultural Balear (OCB) com a entitat que específicament té entre els seus objectius la defensa i la promoció de la llengua catalana i de la cultura que s'hi expressa en el marc del nostre país, amb la seva incorporació al grup de treball sobre patrimoni cultural.²⁰

Això no obstant, l'OCB té la ferma voluntat de presentar les seves propostes d'actuació davant l'opinió pública i la societat. Són unes propostes centrades, bàsicament, en la defensa de la sostenibilitat lingüística i cultural en una societat basada en el monocultiu turístic intensiu i orientat, en bona part –encara que no sempre és així i no ho hauria de ser–, a l'explotació d'un model d'activitat poc respectuós amb el medi natural, agressiu contra l'entorn urbà i poc afavoridor de la llengua i la cultura pròpies del país.

²⁰ El grup de treball corresponent a l'àrea de reflexió-acció de patrimoni cultural es va constituir el dia 27 de juliol, i va celebrar una segona reunió el dia 20 de setembre. El 25 de setembre es va convidar l'OCB a incorporar-s'hi.

La sostenibilitat lingüística i cultural

Per a l'OCB, el concepte de sostenibilitat lingüística i cultural significa la preservació i el manteniment de la diversitat de llengües i cultures en el context global, de manera que cada llengua i cultura pugui tenir assegurada la plenitud de les funcions socials en el seu territori històric. Això no vol dir que no hi hagi d'haver el coneixement i l'ús necessaris de llengües de difusió més àmplia o l'accés a expressions culturals globals, però aquesta ampliació de coneixements i usos no ha de comprometre el futur de la llengua i la cultura pròpies i històriques del territori en qüestió.

Hi ha raons de pes, generals i específiques, per assegurar la sostenibilitat lingüística i cultural. En termes generals, perquè, així com el respecte a la diversitat biològica o el respecte al pluralisme ideològic són imprescindibles per al progrés evolutiu dels éssers vius i de la societat, també en la dimensió lingüística i cultural el respecte a la diversitat és la condició del progrés de la humanitat a partir de les aportacions de cada comunitat humana. I, en cada cas concret, perquè la sostenibilitat de cada comunitat lingüística i cultural no sols és una exigència d'equitat en les relacions amb les altres llengües i cultures de l'entorn, sinó que és indispensable per al desenvolupament lliure de les formes de vida que els membres de cada comunitat lingüística i cultural han desplegat i tenen el dret de desplegar al llarg de la seva història futura en la seva relació amb un medi natural concret.

En definitiva, sense sostenibilitat lingüística i cultural no hi ha igualtat ni llibertat per a les persones o per a les comunitats lingüístiques i culturals. Per tant, sense sostenibilitat lingüística i cultural no hi ha sostenibilitat.

Una omisió injustificable

En la seva constitució inicial, la Mesa per al Pacte Social i Polític per a la Sostenibilitat Econòmica, Social i Ambiental de les Illes Balears no ha parat atenció a la dimensió lingüística i cultural de la sostenibilitat. D'entrada, la llengua i la cultura són absents en el nom de la Mesa i, per tant, és previsible que en quedin exclosos o minimitzats els objectius i les propostes referents a la sostenibilitat lingüística i cultural en les conclusions i mesures que n'han de sorgir.

Aquesta omisió ja seria un error en qualsevol altra societat, però en el cas de les Illes Balears pot tenir efectes especialment greus, per la situació crítica en què es troben la llengua i la cultura pròpies, en gran part, com s'ha explicat més amunt, com a conseqüència del model insostenible de creixement de l'economia, del tot subordinada al turisme de masses, amb l'impacte creixent que ha tingut en les darreres dècades sobre totes les formes de vida de la nostra societat i amb el gran augment de població molt heterogènia que s'ha produït darrerament.

No tindria sentit, per tant, pensar en una sostenibilitat econòmica, social i ambiental que consumàs un procés de subordinació, arraconament i erosió de la llengua i la cultura pròpies d'aquestes illes, quan a més el mateix marc legal autonòmic compromet tots els poders públics a mantenir una acció positiva per recuperar-ne la plena normalitat.

Per això, i per començar, amb la intenció de fer evident que la Mesa també centrarà els esforços en l'anàlisi de la situació lingüística i cultural, i que serà un àmbit de generació de propostes de solució en aquest camp, l'àrea de reflexió-acció anomenada «Patrimoni cultural» hauria de canviar de denominació i passar a dir-se «Llengua i patrimoni cultural» o «Patrimoni lingüístic i cultural».²¹ En aquest moment, la llengua ni s'esmenta entre els continguts que hauran de treballar les propostes formulades entorn de les subàrees de «patrimoni material» i «patrimoni immaterial».²² El nom, així, ajudaria a fer la cosa.

²¹ Sobre l'Àrea de Reflexió-Acció «Patrimoni cultural», es diu que «El patrimoni cultural teixeix un especial entramat de relacions amb el turisme. No debades, la literatura en matèria turística reconeix que el patrimoni històric i cultural constitueix un dels recursos turístics més importants, fet que l'erigeix en un dels factors condicionants de la competitivitat turística a mitjà i llarg termini. Al mateix temps, no es pot perdre de vista que l'interès per la cultura com a valor d'ús turístic constitueix, en la majoria dels casos, el motor que hi ha darrere la declaració de patrimoni de moltes zones i conservació de molts de béns culturals. En aquest sentit, es considera necessari que les estratègies i polítiques turístiques promoguin el respecte i la millora del patrimoni històric, així com els trets més distintius de la població local, com les seves estructures econòmiques, valors, tradicions, institucions, història i llengua pròpies» (vegeu <https://pacteperlasostenibilitat.org/arees>).

²² Com a subàrea de patrimoni material, es proposa tractar aquests continguts: «patrimoni arquitectònic, arqueològic, artístic, industrial, museus, creacions i exposicions». I com a patrimoni immaterial, els següents: «tradicions i expressions orals, festes populars, fires i festivals, artesanía i producte local».

Organismes que promouen la sostenibilitat de llengües i cultures

1. Agenda 2030, de les Nacions Unides

La necessitat de tenir present la dimensió lingüística i cultural en qualsevol projecte de sostenibilitat s'ha posat de manifest en les aproximacions més solvents a l'aplicació dels objectius de desenvolupament sostenible (ODS) de l'Agenda 2030, adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides l'any 2015:²³ si entre aquests objectius no n'hi ha un d'específic referent a la sostenibilitat cultural i lingüística és simplement perquè es tracta –en aquest cas concret– d'una dimensió transversal a tots els objectius, i present específicament en més d'un.²⁴

Per exemple, a l'ODS 11 («Ciutats i comunitats sostenibles») la meta 11.4 insisteix en els aspectes culturals: «Redoblar els esforços per protegir i salvaguardar el patrimoni cultural i natural del món». I a l'ODS 12 («Producció i consum responsables») la meta 12b referma el concepte de turisme sostenible, propugnant que cal elaborar i aplicar mesures de vigilància dels seus efectes en el desenvolupament sostenible, perquè afavoreixi la cultura i els productes locals.

2. Organització Mundial del Turisme, de les Nacions Unides

També l'Organització Mundial del Turisme (OMT), de les Nacions Unides, advoca per un desenvolupament turístic respectuós amb les cultures i les formes de vida locals:

Les polítiques i activitats turístiques s'haurien de dur a terme respectant el patrimoni artístic, arqueològic i cultural, que haurien de protegir i transmetre a les generacions futures. S'hauria de concedir una atenció particular a la protecció dels monuments, els centres de culte i els llocs d'interès històric o arqueològic, així com a la remodelació dels museus, que han d'estar àmpliament oberts i accessibles al turisme.²⁵

3. Fòrum Econòmic Mundial

Segons el *Travel & Tourism Development Index 2024*, que publica el Fòrum

²³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>.

²⁴ Es tracta d'uns objectius que el Govern de les Illes Balears ha assumit com a propis (https://www.caib.es/sites/agenda2030/ca/00_objectius_de_desenvolupament_sostenible/).

²⁵ Convenció Marc sobre Ètica del Turisme, article 7, paràgraf 2. Adoptada per la Resolució A/RES/722(XXIII) de l'Assemblea General de l'OMT. La traducció és nostra.

Econòmic Mundial (World Economic Forum) en col·laboració amb la Universitat de Surrey:

[...]és essencial implicar les comunitats locals en la planificació i el desenvolupament del turisme per garantir que les seves veus siguin escoltades i es respecti el seu patrimoni cultural. També es recomanen activitats de màrqueting més específiques centrades en experiències culturals autèntiques i protecció.²⁶

4. Consell Econòmic i Social de les Illes Balears

En el nostre context immediat, el Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, en el Dictamen núm. 5/2020, sobre la prospectiva econòmica, social i mediambiental de les societats de les Illes Balears a l'horitzó 2030 (2021),²⁷ ja alertava des del primer moment dels riscos de cohesió social que pot produir un increment descontrolat de la població i remarcava, com a part dels objectius referents a la cohesió social, la necessitat de «defensar millor el nostre patrimoni cultural i lingüístic en la societat pluricultural que es va construir» (pàg. 12) i de valorar «el patrimoni i la cultura com a tret diferencial» (pàg. 13).

En la referència més concreta a aquests objectius (apartat 3 del Dictamen), es fa esment especial a les conseqüències del creixement demogràfic: «el principal repte per a la cohesió social i el manteniment del benestar social», amb «un augment sostingut de la immigració, especialment de població estrangera, tant comunitària com extracomunitària» (pàg. 22-23).

En funció d'aquestes previsions, l'apartat 3.4 del Dictamen, respecte dels reptes educatius, fa referència a diverses mesures de reforç de les capacitats de l'ensenyament i específicament a la necessitat d'«una nova política d'integració de la població nouvinguda en el sistema educatiu» (pàg. 27).

I sobretot l'apartat 3.7 del Dictamen tracta íntegrament de «La defensa i promoció de la llengua i cultura pròpia: un element de cohesió social i una aportació a la biodiversitat cultural mundial» (pàg. 28). Els considerants d'aquest darrer apartat són prou explícits:

La llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, és un patrimoni que singularitza la nostra presència al món. És una llengua compartida amb altres territoris i que a les nostres illes genera una important creació cultural. Cal no oblidar que l'objectiu de la cooficialitat del català i el castellà a la nostra comunitat és aconseguir que la ciutadania pugui conèixer qualsevol de les dues llengües oficials al nostre territori i expressar-s'hi lliurement. Els forts corrents immigratoris que han vingut en poc

²⁶ *Travel & Tourism Development Index 2024*, pàg. 49 (https://www3.weforum.org/docs/WEF_Travel_and_Tourism_Development_Index_2024.pdf). La traducció és nostra.

²⁷ <https://www.caib.es/sites/ces/f/347413>.

temps a les nostres illes han de tenir instruments que els facilitin els coneixements de les dues llengües, així com valorar les especificitats i la història de la nostra cultura i de les nostres societats. Cal reforçar la bona feina que fa en aquest sentit el sistema educatiu de les Illes, però cal eixamplar l'horitzó per implementar polítiques de vertadera interculturalitat que fomentin la cohesió social de la ciutadania que viu i treballa a les Balears.

5. I Congrés de Turisme de la Societat Civil

El I Congrés de Turisme de la Societat Civil, convocat amb el lema «El turisme que volem», planteja en el punt 9.1, «Més llengua i cultura pròpies», de l'apartat de propostes les actuacions següents:

150. Situar la cultura i la llengua al centre de les polítiques, incloses les polítiques turístiques, com a element substancial i estructural d'aquestes, que s'han d'erigir en llengua i cultura de cohesió i com a veritable motor del canvi de model turístic al nostre territori.

151. Hem de construir col·lectivament un ecosistema cultural equilibrat i sostenible, on el teixit cultural i creatiu de base, la cultura popular, les petites i mitjanes empreses culturals, les iniciatives que proposen noves formes d'economia en cultura i el mapa d'institucions i entitats públiques i privades, conformin un escenari cultural interrelacionat, plural, divers, lliure i dinàmic, en el qual el turisme hi participi de ple.

152. Potenciar la dimensió lingüística i cultural en tots els projectes econòmics i socials, situant-les al centre de les polítiques per reforçar la identitat històrica i cohesionar la societat.

153. Trobar un equilibri entre la cultura i la llengua pròpies i la diversitat cultural. Defensar la cultura pròpia definida a la normativa autonòmica sense menysprear la resta de cultures i les evolucions de la societat. Diversificar la cultura, introduir noves veus.

154. Incentivar el suport a la cultura i la llengua pròpies per preservar la identitat del territori i afegir valor singular, mitjançant l'impost de turisme sostenible.

155. De manera paral·lela i complementària a l'impuls a la cultura pròpia, s'ha de potenciar la creació contemporània realitzada a les diferents illes amb una mirada àmplia a la creativitat de la societat diversa que ens caracteritza.

156. Considerar la cultura un element significatiu, vertebrador i transformador de la nostra societat i impulsar-la per a la gent que viu a Balears, i no només com a aparador per a l'atractiu turístic.²⁸

6. Altres documents internacionals

Com que els impactes del turisme en àmbits diversos es produeixen a escala global, avui dia ja hi ha pronunciaments de diferents fòrums i organismes internacionals que introdueixen recomanacions sobre la necessària limitació de la gran mobilitat a què dona lloc el turisme, igual que ho fan altres activitats inherents a la globalització. Aquests pronunciaments també fan referència a les polítiques lingüístiques sostenibles. Així, cal tenir presents les conclusions

²⁸ *El turisme que volem. Document de propostes (I Congrés de Turisme de la Societat Civil)*, Fòrum de la Societat Civil, 2024 (<https://forumsocietatcivil.org/wp-content/uploads/2024/07/Document-Congres-Turisme-Societat-Civil.pdf>).

del gran projecte interdisciplinari de recerca MIME (Mobility and Inclusion in Multilingual Europe), que planteja la necessitat de trobar un equilibri entre el multilingüisme que es deriva de la mobilitat creixent de persones, béns i serveis i les polítiques d'inclusió que assegurin la continuïtat i la sostenibilitat de les llengües de cada territori. Aquestes són les seves conclusions literals:

1. Les polítiques de multilingüisme són imprescindibles i els beneficis que reporten superen els costos. L'estreta relació de la llengua amb els processos polítics, socials, econòmics i culturals fa que la distribució més o menys justa dels recursos depengui de la gestió adequada de la diversitat lingüística.
2. La Unió Europea ha de considerar conjuntament la mobilitat i la inclusió. La promoció de la mobilitat ha d'anar acompanyada de mesures que afavoreixin la inclusió en les llengües i cultures locals de les persones i grups que es desplacen perquè puguin participar plenament en la societat local i no siguin vistos com una amenaça.
3. El disseny de polítiques que combinin la mobilitat i la inclusió és complex, però necessari i possible. La qüestió és seleccionar les mesures que representen en cada cas el millor equilibri en la tensió entre inclusió i mobilitat.
4. La garantia de la cohesió social prové precisament de la combinació equilibrada de la mobilitat i la inclusió. La regeneració del projecte europeu d'integració depèn en bona part del disseny de polítiques multilingües intel·ligents.²⁹

²⁹ Vegeu GRIN, F., MARÁ CZ, L., POKORN, NIKE P. i KRAUS, P. A., *Mobility and Inclusion in Multilingual Europe: A Position Paper on the MIME Project* (<https://www.mime-project.org/resources/MIME-POSITION-PAPER-V4.pdf>).

Canvis en el model turístic: respecte per la llengua i la cultura

Al marge de les propostes i les consideracions que puguin fer altres agents socials sobre els canvis que cal introduir en el model turístic relatives a qüestions ambientals, territorials, econòmiques, laborals i socials, l'OCB vol proposar línies d'actuació que tenguin com a objectiu la sostenibilitat –és a dir, la pervivència i la plenitud al llarg del temps– de la llengua catalana a les Balears i de la cultura que s'hi expressa.

L'objectiu és preservar els drets de la població catalanoparlant de les Balears en el seu territori històric, part inqüestionable d'un territori lingüísticocultural més ampli i amb el qual s'ha de poder relacionar amb plenitud.

Per aquest motiu, l'activitat turística no pot actuar com un impediment per a l'exercici dels drets dels catalanoparlants ni com un factor de distorsió de l'ecosistema lingüístic i cultural que des de fa 800 anys és el propi de les Illes Balears.

D'entrada, cal propugnar l'eliminació del turisme d'excessos, banal, agressiu i del tot desconsiderat amb la gent i el país. També cal plantejar la necessitat d'introduir criteris i fites de decreixement de l'activitat turística, pactades entre tots els sectors implicats. Aquest decreixement afavoriria la baixada de l'allau poblacional i la consegüent reducció de la saturació de recursos i serveis.

En paral·lel, cal reclamar l'ús normal de la llengua del país en els serveis turístics de les Balears (restaurants, hotels, locals d'oci i esbargiment, instal·lacions esportives i de lleure...), tant en l'atenció dels possibles clients del mateix territori que en fan ús com per atendre els usuaris d'altres indrets catalanoparlants que visiten els nostres territoris insulars. La indústria turística no pot arraconar la llengua pròpia de les Illes Balears i no pot impedir que puguem viure amb completa normalitat en català a la nostra terra.

D'altra banda, la inclusió de referents culturals i lingüístics propis en el producte turístic d'aquí permet avançar en l'objectiu d'aconseguir un turisme de més qualitat i més respectuós amb l'entorn i la realitat illenca. Si es tracta de superar el turisme banal i superficial, les especificitats lingüístiques i culturals són un valor afegit a l'oferta turística que es pot oferir amb els procediments que siguin més adequats en cada cas a la clientela dels serveis. En aquest sentit, també és imprescindible ser respectuosos amb la toponímia i curiosos en la nomenclatura dels establiments.

Donar a conèixer, sense tergiversacions, els elements culturals –del paisatge als monuments i les construccions populars passant per la música i la dansa i les manifestacions verbals– permet captar i fidelitzar un turisme sostenible i de qualitat. Aquest turisme –no necessàriament elitista– és respectuós amb la vida normal i els costums de la societat receptora, tal com propugna la mateixa Organització Mundial del Turisme i com, d'alguna manera, també proclamen els signants, sota la denominació de Turismo Bien, del «Manifiesto por un turismo con propósito, responsable, inclusivo y regenerativo. El turismo que todos queremos», impulsat per Exceltur.³⁰

En la interacció entre turisme i cultura, però, pensam que aquesta no s'ha de subordinar a l'espectacle comercial ni a la mostra folklòrica com a manifestacions pensades per al pur entreteniment de la clientela dels hotels i altres establiments turístics. El turista, en les seves diverses modalitats, és benvingut en el seu acostament a la cultura d'aquí, però aquesta cultura no s'explica ni es justifica com un element auxiliar o subordinat al turisme i a la seva indústria i el seu comerç.

³⁰ <https://turismobien.es/>.

Polítiques decidides per encarar els canvis provocats pel model econòmic

L'actual model econòmic de creixement turístic desbocat, del qual deriva també el creixement accelerat de la població a què ens referíem abans –i que ha de ser atès amb migradesa de recursos públics per part de les institucions pròpies, en bona part motivada pel drenatge de recursos financers per part de l'Estat– té conseqüències negatives per a la sostenibilitat lingüística del català a les Illes Balears.

Resulta imperatiu activar polítiques decidides i valentes d'integració dels nouvinguts a la llengua i cultura pròpies. D'una banda, s'ha de garantir una oferta formativa suficient per a tots els nouvinguts, especialment per als treballadors del sector turístic, amb un programa ambiciós d'acollida lingüística i cultural, facilitant l'aprenentatge de la llengua en l'entorn laboral, aplicant plans d'actuació específics per a cada empresa perquè el centre laboral pugui ser un entorn d'integració, oferint-ne incentius, etc.

Igualment, resulta imprescindible posar el focus en els menors escolaritzats: garantir una oferta, a través de l'administració educativa, de tallers d'estiu per a infants i joves sense coneixements de català per preparar-ne la incorporació al sistema educatiu reglat; oferir un pla d'acolliment lingüístic i cultural potent que faciliti la incorporació tardana al sistema escolar de les Illes Balears; assegurar que la formació dels docents s'ajusta a les necessitats en matèria lingüística de la societat a la qual donen servei; dotar els centres d'auxiliars de conversa en llengua catalana, a tots els centres docents amb l'objectiu de millorar la competència comunicativa oral dels alumnes, etc.

Així mateix, entre d'altres mesures, és fonamental dur a terme una campanya per incidir en els comportaments lingüístics dels catalanoparlants, de manera que es puguin modificar normes d'ús tan nocives per a la continuïtat de la llengua catalana com ara la norma de convergència lingüística i la de no iniciar converses en català amb desconeguts.

Fotografia: Francisco Ubilla

50 mesures relatives a la sostenibilitat lingüística i cultural en el marc de la Mesa per al Pacte Social i Polític per a la Sostenibilitat Econòmica, Social i Ambiental de les Illes Balears

Som perfectament conscients que, per garantir la sostenibilitat de la llengua i la cultura pròpies de les Illes Balears, caldria implementar un pla integral, que inclogués, a més de totes les mesures necessàries per compensar la repercussió negativa del model econòmic descrit, les que corregissin les inèrcies contràries a la llengua fruit del procés de sotmetiment i arraconament que ha patit al llarg dels segles i les que donassin resposta als reptes que planteja el món d'avui (desplaçaments, mundialització, tecnologies, modes...). D'aquí que sigui necessari arribar a un gran pacte per la llengua i la cultura per al moment actual, assumit pels poders públics, els agents socials i la ciutadania, que assegurí les actuacions imprescindibles per garantir la plenitud i la continuïtat futura de la llengua i la cultura pròpies de les Illes Balears, i que n'eviti el progressiu retrocés.

La proposta que ara presentam té un abast més limitat, atès que se circumscriu al marc del procés participatiu canalitzat a través de la Mesa per al Pacte Social i Polític per a la Sostenibilitat Econòmica, Social i Ambiental de les Illes Balears i, en concret, del grup de treball sobre patrimoni cultural. Per aquest motiu, les 50 mesures que es formulen a continuació es vinculen exclusivament a l'objectiu de pal·liar l'impacte que exerceix de forma més directa el model de turisme de masses il·limitat sobre la llengua i la cultura pròpies de les Illes Balears.³¹

³¹ L'OCB, com a membre integrant del Fòrum de la Societat Civil de les Illes Balears, assumeix com a pròpies totes les mesures plantejades amb caràcter general per aquesta plataforma d'entitats per garantir la sostenibilitat econòmica, social i ambiental, i hi afegeix específicament les que es detallen a continuació, des de la perspectiva de la sostenibilitat també lingüística i cultural. Vegeu les 214 propostes del Fòrum, entre les quals 7 són de naturalesa lingüísticocultural (149-155), a *El turisme que volem. Document de propostes (I Congrés de Turisme de la Societat Civil)*, Fòrum de la Societat Civil, 2024 (<https://forumsocietatcivil.org/wp-content/uploads/2024/07/Document-Congres-Turisme-Societat-Civil.pdf>) i també més amunt.

Mesura núm. 1: Fons de Foment del Turisme Sostenible. Llengua

Descripció

Destinar un percentatge del 5 % del Fons de Foment del Turisme Sostenible, a partir de la recaptació de l'impost sobre estades turístiques a les Illes Balears, a finançar projectes específicament vinculats al foment de la llengua catalana i incorporar a la Comissió de Foment del Turisme Sostenible entitats que tenguin entre els seus objectius la defensa de la llengua catalana.

Agents

Govern de les Illes Balears.

Justificació

L'article 19.3.c) de la Llei 2/2016 preveu entre les actuacions que es poden finançar la «recuperació i rehabilitació del patrimoni històric i cultural». Cal assegurar que una part dels doblers recaptats s'inverteixen en un dels aspectes de la societat de les Illes Balears que més pateix, directament i indirectament, els efectes del model econòmic actual.

Mesura núm. 2: pla de xoc per a les zones més turístificades

Descripció

Elaborar i executar un pla de xoc de mesures urgents a les zones en què el català té una presència residual (com, per exemple, Calvià, Palma o Eivissa) amb l'objectiu de revitalitzar la llengua a partir d'una intervenció integral, de manera que es puguin mirar de revertir els efectes dels canvis sobrevinguts a causa del model de monocultiu turístic que aquestes zones han patit de manera més accentuada.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, associacions, entitats, empreses...

Justificació

Els efectes del turisme sobre la llengua pròpia de les Illes Balears són presents en tota la societat i arreu del territori, però es detecten alguns àmbits geogràfics en què, per mor de la intensitat de l'explotació turística i els canvis demogràfics que se'n deriven, la llengua catalana ja gairebé no hi té presència o és tractada com un element aliè.

Mesura núm. 3: paisatge lingüístic de les zones turístiques

Descripció

Elaborar i executar un pla per incorporar de forma preeminent la llengua catalana en el paisatge lingüístic, tant visual com sonor, de les zones turístiques: senyalització viària, retolació d'establiments, anuncis a la via pública, etc., i aprovar una normativa que garanteixi aquesta presència.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, federacions hoteleres, associacions de comerciants i de restauradors.

Justificació

La visualització d'aquests espais ha de permetre identificar-los com a propis de les Illes Balears, i d'aquesta manera també aportar-los el valor complementari que això comporta.

Mesura núm. 4: toponímia

Descripció

Garantir que es fa un ús correcte de la toponímia oficial de les Illes Balears a les infraestructures d'arribada dels turistes (ports i aeroports –paradigmàticament, el de Palma–) i a les zones turístiques, les urbanitzacions, etc.

Agents

Govern de les Illes Balears, AENA, Autoritat Portuària de Balears, consells insulars, ajuntaments.

Justificació

Aquest ús ha de permetre als visitants percebre des de l'arribada que es troben en una zona amb una llengua i una cultura pròpies, fet que pot enriquir la seva experiència turística, a més de no distorsionar o fins i tot subvertir l'ús de la toponímia pròpia de les Illes Balears per al conjunt de la població.

Mesura núm. 5: grans esdeveniments esportius o culturals

Descripció

Assegurar l'ús de la llengua catalana en una posició preeminent en els grans esdeveniments esportius o culturals (proves esportives, festivals de música, etc.) que siguin un reclam per als turistes, tant en la difusió com en la realització dels esdeveniments, i també l'ús dels topònims propis de les Illes Balears en els textos en altres llengües sempre que no tinguin una forma tradicional en la llengua de recepció.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, associacions, entitats.

Justificació

Tots els participants i els espectadors d'aquests esdeveniments, tant si són turistes com si són població autòctona, han de percebre que les Illes Balears tenen una llengua pròpia que les identifica. Emprar-la en aquests entorns amb presència de persones provinents de territoris molt diversos, a més d'ajudar a donar difusió a la realitat lingüística de les Illes Balears, prestigia la llengua catalana. D'altra banda, s'ha d'evitar un ús de formes incorrectes o interferides dels topònims de les Illes Balears.

Mesura núm. 6: el català, element revaloritzador

Descripció

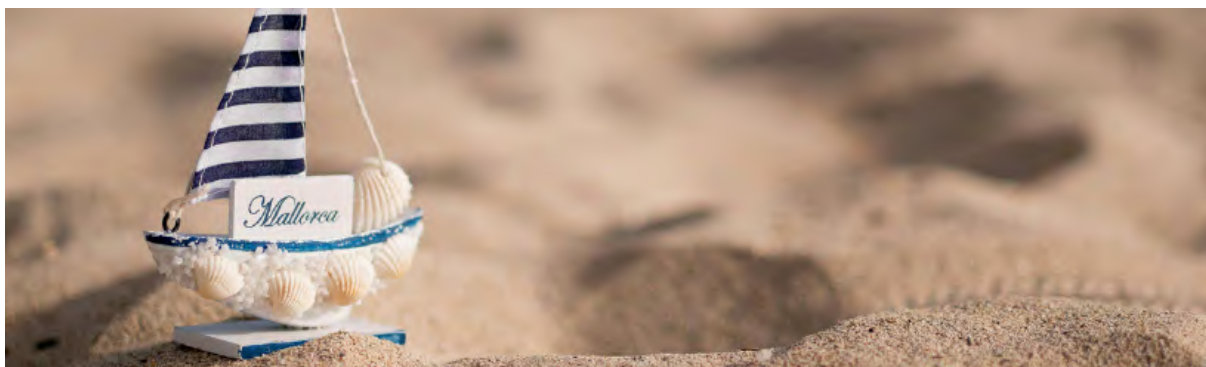
Caracteritzar la llengua catalana com a element distintiu, identificador i revaloritzador de la destinació en les estratègies, campanyes i accions de promoció turística (presència a fires, webs, etc.), que permetin als visitants incorporar-la com a part integrant de l'experiència turística i fins i tot fer-ne un ús bàsic en les interaccions quotidianes.

Agents

Administracions públiques de les Illes Balears, promotors turístics.

Justificació

El producte turístic que ofereixen les Illes Balears es pot veure enriquit i enaltit si s'afegeix la llengua com a element distintiu.

Mesura núm. 7: productes de consum turístic

Descripció

Incentivar l'ús del català en l'etiquetatge, l'embalatge, etc., dels productes de més consum turístic (capses d'ensaimades, etiquetes de sobrassades, de vi o begudes locals, etc.) –en relació als objectes de record turístic (*souvenirs*), vegeu la mesura núm. 40.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, productors.

Justificació

L'ús de la llengua pròpia de les Illes Balears atorga autenticitat a aquests productes i una identitat específica. Alhora, es contribueix a la normalització de la llengua catalana en aquest sector també per als consumidors locals.

Mesura núm. 8: campanya de divulgació entre els turistes

Descripció

Dur a terme una campanya permanent de divulgació entre els turistes de la realitat lingüística de les Illes Balears en els punts d'entrada (ports i aeroports), transport públic, establiments turístics, equipaments culturals, punts de gran afluència turística, etc., mitjançant panells explicatius, distribució de materials editats, audioguies, etc.

Agents

Administracions públiques de les Illes Balears.

Justificació

A més de difondre la realitat lingüística de les Illes Balears i d'afegir valor a l'experiència turística dels visitants, amb aquesta actuació es pot potenciar el respecte cap a la llengua del territori i la presa de consciència de la necessitat de preservar-la.

Mesura núm. 9: formació dels guies turístics

Descripció

Elaborar i executar un pla de formació dels guies turístics sobre la realitat lingüística i cultural de les Illes Balears amb l'objectiu que, en les seves interaccions amb els turistes, puguin incloure referències a la llengua com a element distintiu, identificador i revaloritzador del territori i la seva gent, que en fomentin el respecte i en permetin la presa de consciència de la necessitat de preservació, i revisar les vies d'acreditació dels coneixements de català per a l'habilitació com a guia oficial a fi de garantir que tenen un coneixement de català suficient per dur a terme la seva activitat professional en aquesta llengua.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, Col·legi Oficial de Guies Turístics.

Justificació

La formació dels guies turístics és clau en la percepció que els turistes que fan ús dels serveis d'aquests professionals tenen de la terra visitada, i cal que també estiguin preparats per poder atendre el turisme interior, això és, de les Illes Balears mateix i també el procedent d'altres territoris catalanoparlants.

Mesura núm. 10: turisme lingüísticocultural

Descripció

Promoure un turisme lingüísticocultural enfocat a captar els milers d'alumnes que anualment cursen estudis de català arreu del món –especialment a gairebé cent cinquanta universitats, a través de lectorats i altres fórmules– i altres interessats a iniciar aquests estudis, amb l'articulació d'una oferta ludicoformativa atractiva.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, Universitat de les Illes Balears.

Justificació

A més de fer més rica i diversa l'oferta turística, es promociona una visió de les Illes Balears com a destinació cultural i arrelada a la seva identitat lingüística.

Mesura núm. 11: webs de les empreses turístiques

Descripció

Impulsar, a través de disposicions normatives i de plans de foment, l'oferta en llengua catalana dels webs de cadenes i establiments hotelers, empreses de lloguer vacacional o plataformes comercialitzadores de l'oferta turística, així com dels establiments de restauració, empreses de lloguer de tot tipus de vehicles, empreses d'organització d'experiències per al turisme (visites guiades, excursions, passejades en vaixell, tasts gastronòmics o enològics, etc.), i serveis turístics en general.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, patronals.

Justificació

Les pàgines web són la primera porta d'accés, des de qualsevol punt del món, a l'oferta vinculada amb el turisme. A més d'atendre el turisme en llengua catalana, el fet de disposar dels webs en català aporta riquesa i autenticitat als serveis oferts i ajuda a difondre la realitat lingüística de les Illes Balears.

Mesura núm. 12: ús del català als establiments de restauració

Descripció

Assegurar la presència del català als establiments de restauració (bars, cafeteries, restaurants i similars): retolació fixa exterior i interior, cartes, pissarra o full de menú, factures, tiquets, ofertes, etc., a través de les mesures normatives corresponents i dels plans de promoció que es considerin necessaris, que haurien d'incloure una oferta d'assessorament lingüístic suficient.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, patronals.

Justificació

L'àmbit de la restauració és probablement el sector dels serveis més vinculat a la població autòctona. L'activitat turística ha trastocat la percepció de la utilitat de les llengües, fet que ha provocat que la llengua pròpia de les Illes Balears no hagi pogut assolir-hi la presència que li pertoca.

Mesura núm. 13: intel·ligència artificial i robòtica

Descripció

Incorporar la llengua catalana en les solucions d'innovació basades en la intel·ligència artificial i la robòtica aplicades en les empreses dels sectors de l'hoteleria i la restauració, i en especial en els serveis adreçats als clients.

Agents

Empresaris vinculats al sector turístic.

Justificació

Només fent entrar de ple el català en les solucions tecnològiques que defineixen l'actual era digital es podrà assegurar el respecte i la continuïtat a la llengua pròpia de les Illes Balears.

Mesura núm. 14: personal dels establiments de restauració

Descripció

Modificar l'article 111.a) del Decret 20/2015, de 17 d'abril, que regula les condicions i els requisits mínims dels establiments de restauració relatius al personal, a fi d'introduir-hi les qüestions següents:

- Que entre els coneixements i la formació necessaris de què ha de disposar el personal per dur a terme la seva activitat i garantir la correcta prestació del servei hi ha d'haver uns coneixements mínims de la llengua catalana que els permeti entendre els clients que s'expressen en aquesta llengua i expressar-hi els conceptes més bàsics vinculats al servei prestat.
- Que en el manual de benvinguda que la direcció de l'establiment ha de proporcionar als empleats hi hagi, entre els termes adequats de tracte correcte al client, el respecte a la diversitat lingüística.
- Que l'establiment hagi de disposar de personal que parli la llengua oficial pròpia de les Illes Balears.

Agents

Govern de les Illes Balears.

Justificació

Atès que actualment, com a conseqüència de la composició demogràfica i del model econòmic de monocultiu turístic, moltes persones que treballen en el sector de la restauració procedeixen de fora de l'àrea lingüística i no disposen de coneixements suficients de la realitat de les Illes Balears, és necessari adaptar la normativa vigent en aquest sector específic a les necessitats que es detecten per proporcionar un servei adequat als ciutadans de les Illes Balears.

Mesura núm. 15: valoració dels coneixements de català

Descripció

Valorar els coneixements de llengua catalana, acreditats documentalment o de forma pràctica, en els processos de contractació del personal de les empreses del sector turístic, en especial el que ha de tenir contacte amb el públic, com un element més de la idoneïtat del treballador per dur a terme els serveis que hagi de prestar.

Agents

Empresaris vinculats al sector turístic.

Justificació

La preparació, en aquest cas lingüística, dels treballadors de l'empresa aporta un nivell de qualitat més alt en el producte ofert. D'altra banda, la valoració d'aquest coneixement, que és un valor afegit per a la persona que el té, dona sentit a l'aprenentatge de la llengua catalana en l'ensenyament reglat i a l'esforç que fan molts treballadors per estar ben preparats.

Mesura núm. 16: aprenentatge de la llengua en l'entorn laboral

Descripció

Facilitar que els treballadors de l'empresa puguin aprendre la llengua catalana en l'espai i l'horari laborals, a través de recursos propis (per exemple, organitzant classes, grups de conversa o voluntariats lingüístics) o externs (per exemple, facilitant l'accés a cursos de català en línia).

Agents

Empresaris vinculats al sector turístic.

Justificació

La formació lingüística dels treballadors redunda positivament en l'empresa i la qualitat dels serveis que ofereix, i el fet que els empresaris puguin facilitar aquest aprenentatge s'ha d'entendre com a part de la responsabilitat social corporativa.

Mesura núm. 17: centres de treball com a entorns d'integració

Descripció

Dissenyar i aplicar plans d'actuació específics per a cada empresa perquè el centre laboral pugui ser un entorn d'integració per a les persones nouvingudes. Aquest pla hauria d'incloure, a més de formació lingüística per a les persones que no saben català, formació bàsica sobre actituds lingüístiques i l'establiment de pautes de comportament lingüístic per al conjunt del personal, inclosos els directius.

Agents

Govern de les Illes Balears, empresaris vinculats al sector turístic.

Justificació

Les societats amb una llengua normalitzada acullen els nous ciutadans en entorns d'ús que possibiliten una integració de forma natural. En aquest cas, es proposa elaborar un pla pilot que permeti dur a terme actuacions en empreses del sector turístic (probablement les de format més petit) que vulguin comprometre's a fer aquesta aportació a la societat a través de la facilitació de l'aprenentatge i l'ús de la llengua pròpia de les Illes Balears als treballadors provinents d'altres cultures que volen integrar-se.

Mesura núm. 18: formació lingüística general

Descripció

Garantir que hi ha una oferta de formació lingüística bàsica per al conjunt de la població, suficient i variada quant a format, horari, ubicació, etc., finançada per les institucions públiques i organitzada pel seu compte o conjuntament amb associacions de veïns, entitats culturals... Cal que aquesta oferta es vehiculi principalment a través dels ajuntaments, com a institucions més properes als ciutadans, que tenguin un enfocament eminentment pràctic i centrat en la llengua oral, i que es pugui articular a través d'eixos motivadors per als aprenents (com, per exemple, els cursos per a les famílies dels alumnes nouvinguts per poder ajudar els fills en el procés d'aprenentatge, que es poden fer als mateixos centres escolars).

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, associacions, entitats.

Justificació

En una situació tan delicada per a la supervivència de la llengua catalana com l'actual, és imprescindible, tot i que no suficient, que tothom que viu a les Illes Balears pugui aprendre aquesta llengua. Cal assegurar que tot el contingent de població que ha nascut fora de l'àrea lingüística pugui accedir a una formació atractiva i que es pugui adaptar a les seves necessitats i possibilitats.

Mesura núm. 19: formació lingüística sectorial

Descripció

Proporcionar una formació lingüística sectorial a tots els treballadors vinculats directament o indirectament a la indústria turística (seguretat, jardineria, transports, neteja, construcció...), que els aportí els coneixements lingüístics específics de l'àmbit laboral i els permeti dur a terme la seva tasca professional en català.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, sindicats, patronals.

Justificació

El turisme de masses provoca la incorporació de nova població per atendre els serveis i les feines de tot tipus que necessiten els turistes. Aquesta mà d'obra necessària, que esdevé població resident, origina un fort impacte lingüístic que redueix l'ús del català en les relacions interpersonals. Cal assegurar un coneixement de la llengua catalana també en el camp laboral, adaptat a les necessitats de cada professió.

Mesura núm. 20: formació per al personal d'atenció al públic a l'hoteleria i la restauració

Descripció

Elaborar i executar un pla de formació per al personal que treballa en el sector de l'hoteleria i la restauració, i en especial per al que té un contacte amb el públic, que inclogui coneixements bàsics de llengua (fonamentalment de comprensió oral i d'expressió oral vinculada a la tasca professional) i també formació en sensibilització lingüística (realitat lingüística de les Illes Balears, impacte del turisme, drets dels ciutadans...).

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, patronals hoteleres i de la restauració.

Justificació

A més de la formació lingüística general i específica, és necessari actuar de manera immediata sobre la formació dels treballadors de l'hoteleria i la restauració que interactuen amb els clients, que poden ser turistes o població resident. En aquest cas, la manera de fer-ho serien tallers de curta durada i material específic (que ja està disponible) en el mateix entorn laboral. També en aquest cas s'ha d'apel·lar a la responsabilitat social de les empreses turístiques, incloses les de restauració.

Mesura núm. 21: escoles d'estiu

Descripció

Oferir als fills dels treballadors del sector turístic provinents de fora escoles d'estiu gratuïtes perquè puguin reforçar el contacte amb la llengua i la cultura (cançons, rondalles, jocs populars...) de les Illes Balears d'una forma lúdica, a més de facilitar la conciliació familiar als treballadors. Les escoles d'estiu s'haurien de dur a terme, sempre que sigui possible, a prop del lloc de residència o de treball dels progenitors.

Agents

Empresaris vinculats al sector turístic (especialment les grans empreses).

Justificació

Els treballadors que s'han desplaçat a les Illes Balears provinents d'altres cultures no poden oferir als seus fills el coneixement de la llengua i la cultura que (encara) no els és pròpia i, a més, no disposen d'un entorn familiar que es pugui fer càrrec dels fills mentre treballen. A través d'aquestes escoles d'estiu, les empreses contribuirien al fet que els fills dels treballadors (i, de manera indirecta, les famílies en conjunt) coneguessin amb més profunditat la llengua i la cultura de les Illes Balears i hi establissin vincles.

Mesura núm. 22: tallers d'estiu per a infants i joves

Descripció

Garantir una oferta, a través de l'administració educativa, de tallers d'estiu per a infants i joves procedents de fora de l'àrea lingüística per preparar-ne la incorporació al sistema educatiu reglat de les Illes Balears amb uns coneixements mínims suficients que permeti a l'alumne seguir les classes des del primer dia del curs.

Agents

Govern de les Illes Balears.

Justificació

S'hauria d'evitar, en la mesura que sigui possible, la incorporació de nous alumnes sense nocions de català a inici de curs, a fi que no representi un problema ni per a l'alumne ni per al funcionament del centre escolar.

Mesura núm. 23: pla d'acolliment lingüístic escolar

Descripció

Oferir un pla d'acolliment lingüístic i cultural potent que faciliti la incorporació tardana dels alumnes al sistema escolar de les Illes Balears, al llarg de tot el curs acadèmic, amb els recursos necessaris (hores de dedicació dels docents, materials específics, etc.) per donar resposta a les necessitats dels alumnes i dels centres educatius. En el marc d'aquest pla es poden preveure actuacions de caire lúdic que facilitin la interacció d'aquests nous alumnes amb els autòctons amb l'objectiu d'establir vincles.

Agents

Govern de les Illes Balears.

Justificació

Cal garantir un funcionament adequat del sistema educatiu malgrat les contínues arribades d'alumnes procedents d'altres sistemes escolars, especialment quan s'acosta la temporada turística, i fer més fàcil l'arribada d'aquests alumnes, que no disposen de les eines necessàries per seguir les classes i relacionar-se amb els companys.

Fotografia: ARA Balears

Mesura núm. 24: formació dels docents

Descripció

Assegurar que la formació dels docents s'ajusta a les necessitats en matèria lingüística de la societat a la qual donen servei, a través principalment de tres actuacions:

- Revisar la formació inicial a la Universitat de les Illes Balears dels futurs professionals de l'educació a fi de comprovar que tenen les eines necessàries per encarar la complexa realitat sociolingüística de les aules de les Illes Balears i garantir una formació lingüística adequada dels alumnes. En especial, es considera convenient revisar els plans de formació dels graus de mestres (Educació Infantil i Educació Primària) i el Màster de Formació del Professorat.
- Incorporar continguts similars als esmentats per a la formació inicial en el pla de formació lingüística i cultural que capacita per a l'exercici de la docència a les Illes Balears els titulats a universitats de fora de les Illes Balears.
- Potenciar, dins el context de la formació permanent, l'oferta d'activitats formatives que reforcin les necessitats dels docents, com ara tècniques de conducció de grups (per establir la llengua de relació amb els nous companys a l'inici de curs) o d'immersió lingüística.

Agents

Govern de les Illes Balears, Universitat de les Illes Balears.

Justificació

La preparació dels docents és essencial per assolir els objectius de formació lingüística dels alumnes prevists a la llei.

Mesura núm. 25: auxiliars de conversa en llengua catalana

Descripció

Activar un programa d'auxiliars de conversa en llengua catalana a tots els centres docents amb l'objectiu de millorar la competència comunicativa oral dels alumnes, mitjançant la planificació i la implantació d'activitats orals i donant suport lingüístic oral a l'aula en col·laboració amb els docents del centre.

Agents

Govern de les Illes Balears.

Justificació

Per assegurar que els joves facin un ús actiu de la llengua catalana en el conjunt de les seves interaccions, cal garantir que tenen un domini oral que els permeti emprar-la amb comoditat. Actualment aquest programa s'ofereix per a l'anglès, l'alemany i el francès. Malgrat que la llengua catalana és la pròpia del territori, s'ha de compensar el dèficit d'ús del català en els entorns familiars i socials de molts dels alumnes.

Mesura núm. 26: **equips de suport a l'ensenyament en català i de català**

Descripció

Dotar els docents i els centres educatius dels recursos necessaris (assessorament tècnic, recursos, materials, etc.) per poder tractar de forma adequada la diversitat lingüística present a les aules, fruit del creixement demogràfic, i alhora assegurar que els alumnes esdevenen competents en la llengua pròpia de les Illes Balears, tal com marca la llei.

Agents

Govern de les Illes Balears.

Justificació

Durant anys la Conselleria d'Educació va disposar d'equips tècnics força ben dotats destinats a aquestes funcions, tant a l'educació infantil i primària com a l'educació secundària. Actualment no és així, malgrat que són més necessaris que mai, atesa la complexa composició demogràfica de les Illes Balears. Cal acompanyar els docents perquè puguin dur a terme de forma adequada la seva tasca professional i que s'assoleixin, mitjançant l'ensenyament en llengua catalana i de llengua catalana, els objectius relatius a la competència lingüística en català dels alumnes. d'ús del català en els entorns familiars i socials de molts dels alumnes.

Mesura núm. 27: actituds lingüístiques als centres escolars

Descripció

Promoure que els diferents col·lectius presents en els centres docents prenguin consciència sobre les seves actituds lingüístiques i oferir-los recursos per reforçar la seva assertivitat lingüística:

- Docents: entendre el seu paper com a models lingüístics, tant a l'aula com en les interaccions informals amb els altres docents, la resta de personal, els alumnes i les famílies.
- Personal d'administració i serveis: comprendre que els alumnes han de veure que l'ús del català s'estén més enllà de les aules.
- Alumnes: reflexionar sobre els drets i deures com a ciutadans també en aquesta qüestió i posar en valor el seu paper respecte del futur de la llengua.

Agents

Govern de les Illes Balears.

Justificació

Els coneixements lingüístics adquirits en l'entorn acadèmic no són suficients per garantir l'ús de la llengua catalana en tots els contextos, especialment atesa la procedència al·lòctona de gran part de la població, i més si el que perceben els alumnes és que no necessiten la llengua per comunicar-se amb els altres ni tan sols dins els centres educatius.

Fotografia: ARA Balears

Mesura núm. 28: activitats extraescolars

Descripció

Requerir com a requisit que el català sigui la llengua vehicular de totes les activitats extraescolars (esportives, escèniques, musicals, d'arts plàstiques, etc.) organitzades pels centres, les associacions de pares i mares, les administracions, etc., i lliurar per escrit als monitors d'aquestes activitats les directrius que han de regir les comunicacions amb els alumnes, d'acord amb el projecte lingüístic de centre.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, associacions de pares i mares.

Justificació

Els infants i els joves necessiten disposar d'entorns lúdics que els permetin assolir un domini de la llengua oral mentre socialitzen. Cal assegurar que les activitats extraescolars faciliten aquest context i que els monitors actuen de forma responsable en el seu paper com a models i com a facilitadors de la llengua.

Fotografia: ARA Balears

Mesura núm. 29: acollida lingüística i cultural dels nouvinguts

Descripció

Dissenyar i implantar un programa que, paral·lelament a la cobertura d'altres necessitats que puguin tenir i des d'una perspectiva intercultural, faciliti l'acollida lingüística i cultural a la població que acaba d'arribar a les Illes Balears amb l'objectiu de residir-hi, que inclogui mesures com ara lliurar-los informació essencial sobre la realitat de les Illes Balears en la llengua d'origen, facilitar-los un servei de traducció o de mediació als centres educatius o mèdics, oferir-los formació lingüística bàsica ajustada a les seves necessitats, facilitar-los l'accés a una oferta cultural que els pugui donar a conèixer les principals manifestacions culturals i els posi en contacte amb població autòctona, etc.

Agents

Govern de les Illes Balears, Delegació del Govern a les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, consolats, associacions d'immigrants, entitats del tercer sector.

Justificació

Cada any arriben a les Illes Balears milers de persones que desconeixen que les Illes Balears tenen una llengua i una cultura pròpies, compartides amb la resta del territori catalanoparlant. Cal que hi estiguin en contacte des del primer dia i que d'una manera fàcil les puguin conèixer i sentir com a seves.

Mesura núm. 30: cooperació amb les associacions de nouvinguts

Descripció

Cooperar amb les associacions d'immigrants, els col·lectius de residents i els consolats a fi de vehicular els valors de respecte entre totes les llengües i cultures, detectar les necessitats d'aquests sectors de població en relació amb la llengua catalana i apel·lar al compromís dels nouvinguts cap a la terra d'acollida.

Agents

Govern de les Illes Balears, associacions d'immigrants, consolats.

Justificació

Cal aconseguir la implicació i el compromís dels nouvinguts en el manteniment de la vitalitat de la llengua catalana a les Illes Balears.

Mesura núm. 31: programa de creació d'espais segurs

Descripció

Crear un programa a través del qual les associacions culturals, els grups excursionistes, els clubs esportius, etc., puguin oferir activitats que esdevinguin espais segurs per als aprenents de català i, d'aquesta manera, es converteixin en llocs de trobada entre la població autòctona i la nouvinguda.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, entitats culturals, esportives, etc.

Justificació

Moltes de les persones que fan l'esforç d'aprendre català es troben que no tenen oportunitats per parlar-lo. Cal implicar les entitats que organitzen activitats culturals o esportives perquè ofereixin aquests entorns lúdics reals a fi que els neoparlants puguin practicar la llengua sense por i estableixin vincles amb catalanoparlants.

Mesura núm. 32: incentius per a l'aprenentatge i l'ús de la llengua

Descripció

Crear incentius perquè es duguin a terme actuacions amb l'objectiu que la nova població aprengui i empri la llengua pròpia de les Illes Balears, com ara bonificacions fiscals per a les empreses que faciliten l'aprenentatge de català en l'entorn laboral o apliquen plans d'integració, o segons el nombre de treballadors que tenguin acreditat un nivell de coneixements de llengua catalana, distribució d'entrades per a esdeveniments culturals en català entre els alumnes de cursos de llengua catalana, etc.

Agents

Empresaris, administracions públiques de les Illes Balears.

Justificació

Cal fer atractiu l'aprenentatge i l'ús de la llengua catalana per als ciutadans provinents d'altres territoris, atès que representen un percentatge molt elevat del conjunt de la població.

Mesura núm. 33: **llengües de l'atenció sociosanitària**

Descripció

Dur a terme actuacions (com contractar serveis de traducció automàtica, mediadors, traductors...) que afavoreixin, en la mesura que es pugui, la incorporació a l'atenció sociosanitària d'altres llengües presents a la societat actual de les Illes Balears.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments.

Justificació

Partint del principi que la comunicació és un requisit indispensable per oferir una atenció de qualitat, cal que el sistema sociosanitari, un poc assegurada l'atenció per igual en qualsevol de les dues llengües oficials, pugui incorporar altres llengües dels usuaris (especialment les majoritàries entre la població immigrada). D'aquesta manera, es fa una gestió de la diversitat, enfocada cap a l'equitat i la cohesió social, sobre la base del reconeixement d'aquesta diversitat i del foment de la relació intercultural, que assumeix la primacia de cada cultura en el seu espai històric. Així, es contribueix a la construcció d'un marc de convivència sostenible.

Mesura núm. 34: **directrius d'ús lingüístic a l'àmbit sociosanitari**

Descripció

Establir unes directrius clares i flexibles per al personal sobre l'ús de les llengües en les diferents modalitats de comunicació en l'àmbit sociosanitari, que facilitin l'adequació màxima a les opcions de disponibilitat lingüística preferida pels usuaris, alhora que permetin als nouvinguts el contacte amb la llengua pròpia de les Illes Balears com a via per respectar el seu dret a accedir a la llengua del territori on han decidit viure.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, equipaments sociosanitaris privats.

Justificació

És essencial que el personal de l'àmbit sociosanitari conegui de forma clara les pautes que han de regir la seva actuació en matèria lingüística, i també la justificació i l'objectiu de les mesures adoptades.

Mesura núm. 35: actituds lingüístiques

Descripció

Dur a terme, dins els plans de formació respectius, actuacions que permetin treballar les actituds lingüístiques dels treballadors públics, especialment dels que tenen contacte directe amb els ciutadans, i també les de personal com ara monitors de temps lliure, entrenadors esportius, etc., amb l'objectiu que siguin conscients, per una banda, de la responsabilitat corporativa respecte de l'organització que representen i, per una altra, de la importància del seu comportament lingüístic a l'hora de facilitar l'accés a la llengua catalana als seus usuaris.

Agents

Administracions públiques de les Illes Balears, federacions i clubs esportius, escoles de monitors de temps lliure, etc.

Justificació

El comportament lingüístic tant dels treballadors públics com de personal com ara monitors o entrenadors és clau perquè tant la relació amb les administracions com les activitats de lleure puguin esdevenir entorns per entrar en contacte amb el català o adoptar aquesta llengua.

Mesura núm. 36: oferta de lleure en català

Descripció

Assegurar que hi ha una oferta de lleure en català suficient i variada a l'abast dels ciutadans, posant una atenció especial en la destinada als joves (creació de mems o pòdcasts, tallers de glosa o rap, videojocs, anime i manga, música de tendència, jocs en general, etc.) i en el món dels esports.

Agents

Administracions públiques de les Illes Balears.

Justificació

Cal suplir les mancances que hi pugui haver en el mercat, centrat en les llengües hegemòniques, i fomentar l'existència d'una oferta de lleure, tant cultural com esportiva, atractiva en llengua catalana.

Mesura núm. 37: campanya sobre comportaments lingüístics

Descripció

Dur a terme una campanya per incidir en els comportaments lingüístics dels catalanoparlants, de manera que es puguin modificar normes d'ús tan nocives per a la continuïtat de la llengua catalana com ara la norma de convergència lingüística i la de no iniciar converses en català amb desconeguts.

Agents

Administracions públiques de les Illes Balears.

Justificació

En una conjuntura com l'actual, en què més de la meitat de la població prové de fora de les Illes Balears, les dues normes d'ús esmentades, conseqüència del procés de submissió que ha viscut la llengua al llarg dels segles, generen una invisibilització del català i un ús molt per davall de les possibilitats per nombre de parlants i coneixement de la llengua. Capgirar-les a favor del català és essencial per assolir l'objectiu de fer sostenible la continuïtat d'aquesta llengua, ja que, a més de fer incrementar de manera notable les converses en català, la converteix en un element útil i cohesionador de la societat.

Mesura núm. 38: compromís d'emprar la llengua en públic

Descripció

Manifestar, els representants polítics i d'organitzacions vinculades amb el turisme i els nouvinguts, el compromís d'emprar de forma prioritària la llengua catalana en els actes per raó del càrrec.

Agents

Representants de les diferents administracions públiques i de tot tipus d'entitats (patronals, sindicats, tercer sector, consolats) vinculades amb el turisme i la immigració de les Illes Balears.

Justificació

És imprescindible que la població, especialment la nouvinguda, percebi clarament quina és la llengua pròpia del territori i que la pugui vincular a usos de prestigi. Si l'objectiu és que els nous ciutadans aprenguin i emprin el català, s'ha d'apel·lar a l'exemple dels dirigents.

Mesura núm. 39:

Fons de Foment del Turisme Sostenible. Cultura i patrimoni

Descripció

Reforçar la presència entre els destinataris del Fons de Foment del Turisme Sostenible de projectes adreçats a la conservació del patrimoni en el sentit més ampli del concepte, tant del patrimoni material com del patrimoni immaterial, i altres projectes culturals que garanteixin la preservació i la divulgació de la cultura pròpia.

Agents

Govern de les Illes Balears.

Justificació

Hi ha d'haver un retorn important de la despesa turística cap al sector cultural. Fins ara les propostes aprovades en relació amb la recuperació i la rehabilitació del patrimoni històric i cultural han posat l'èmfasi quasi exclusivament en la rehabilitació d'un patrimoni arquitectònic que, un cop rehabilitat, està infradotat perquè pugui funcionar correctament. L'atractiu específic o singular d'una destinació turística depèn en bona part de la visibilitat del caràcter diferencial de la seva realitat cultural, en totes les seves dimensions: tant el patrimoni material monumental com les diverses manifestacions del patrimoni cultural immaterial i la creació cultural. Així mateix, cal ampliar la presència d'entitats culturals a la Comissió de Foment del Turisme Sostenible.

Fotografia: Overbooking

Mesura núm. 40: marxandatge cultural propi

Descripció

Fomentar la creació d'un marxandatge cultural que incorpori la identitat de la destinació, inclosa la llengua catalana i les formes tradicionals dels topònims, a l'objecte de record turístic (*souvenirs*) que viatjarà a casa amb el visitant.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, empresaris, artesans.

Justificació

Els objectes de regal originaris i procedents del nostre país i dissenyats a partir de referents culturals propis, i que empren la llengua catalana i els topònims propis tradicionals, han de contribuir necessàriament a la creació d'un paisatge comercial amb identitat pròpia. Actualment els turistes poden comprar com a records a les Illes Balears objectes que representen elements que pertanyen a altres cultures (com els capells de mexicans o els balladors de flamenc), i que sovint estan escrits en altres llengües o amb formes de topònims propis mal escrites. S'ha de combatre aquesta confusió cultural que debilita i enterboleix la imatge que projectam de cara al visitant i impulsar la creació de records arrelats a les Illes, que contenguin una marca diferencial respecte a altres destinacions turístiques.

Mesura núm. 41: projecció exterior de la cultura

Descripció

Garantir la presència de la producció cultural en llengua catalana i dels creadors illencs en els diferents festivals culturals amb potencialitat turística, i prendre consciència del valor afegit dels trets culturals diferenciats que acrediten una destinació a l'hora de fer-ne projecció a l'exterior.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments.

Justificació

La millor manera, i la més eficient, per projectar internacionalment la cultura pròpia de les Illes Balears és posar-la a disposició dels visitants, mitjançant publicacions adients, visites guiades, equipaments culturals atractius i ofertes culturals capaces de reclamar la seva atenció.

Mesura núm. 42: informació i difusió cultural

Descripció

Millorar els continguts de les pàgines oficials d'informació turística perquè el visitant adquireixi una idea global i contrastada sobre el nostre país: identitat, cultura i història, i posar en valor els trets identitaris com a valor diferencial.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments.

Justificació

Concebre el turisme cultural com a via per fer possible que els visitants adquireixin durant la seva estada a les Illes Balears un coneixement, bàsic o més aprofundit, de la nostra realitat cultural, tant en referència al patrimoni historicoartístic com a les manifestacions comunitàries festives o a les mostres de la creativitat cultural més actual.

Mesura núm. 43: accés a la cultura

Descripció

Posar a l'abast de tots els residents, i especialment dels nouvinguts, una oferta gratuïta, de caràcter formatiu i recreatiu, d'activitats relacionades amb la cultura i la llengua pròpies (classes, tallers, trobades, itineraris, concursos, excursions, intercanvis, cultura popular, música tradicional, coral o instrumental, teatre, ball de bot, artesanía, ceràmica, gastronomia, etc.).

Agents

Administracions públiques de les Illes Balears.

Justificació

El coneixement de la cultura d'acollida és bàsic per aconseguir la cohesió social. L'arribada de persones d'altres cultures que s'instal·len a les Illes Balears per fer feina en el sector turístic ens obliga a facilitar-los eines perquè puguin conèixer i entendre la societat on s'han instal·lat.

Mesura núm. 44: **recerca i difusió de la cultura immaterial**

Descripció

Fomentar la recerca i la difusió del patrimoni cultural immaterial amb iniciatives que facilitin el contacte i la comprensió amb les altres cultures: crear espais d'exhibició i divulgació rigorosos i atractius per al resident i per al visitant, i posar en valor les tradicions i les expressions orals; les arts de l'espectacle (música tradicional, dansa i teatre); els usos socials, els rituals i els actes festius; els coneixements i els usos relacionats amb la natura i l'univers, i les tècniques artesanals tradicionals, tal com estableix la UNESCO en la seva definició de patrimoni immaterial.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments, associacions, entitats.

Justificació

Cal donar a conèixer als qui visiten les Illes Balears, bé com a turistes bé com a residents temporals, els elements i els referents que més genuïnament caracteritzen la cultura que ens és pròpia, tant pel que fa a la seva identitat lingüística catalana i el seu procés històric secular com respecte de les realitzacions creatives i patrimonials, materials o immaterials, individuals o col·lectives, passades i presents, que s'hi han desenvolupat amb continuïtat i amb fites d'una considerable rellevància.

Mesura núm. 45: institucions públiques culturals

Descripció

Enfortir i consolidar les institucions públiques culturals (museus, arxius, biblioteques, teatres...), augmentant-ne els recursos econòmics, professionals i tecnològics, a fi de disposar d'una oferta plural i potent que incorpori de manera continuada la perspectiva cultural pròpia i que sigui atractiva per als diferents sectors de la població.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments.

Justificació

Cal garantir que la cultura pròpia de les Illes Balears tindrà el suport institucional, pressupostari i de gestió, l'ambició creativa i la difusió social dels béns intel·lectuals i artístics com a pilars fonamentals de la seva existència. Tan sols si es compta amb una situació com s'ha esmentat, el contacte amb les cultures externes que impacten fortament sobre les Balears produirà uns efectes enriquidors.

Mesura núm. 46: museus de referència

Descripció

Convertir els museus de Mallorca (juntament amb el Museu Etnològic de Muro), de Menorca i d'Eivissa en equipaments que siguin els referents de l'espai de projecció de la nostra història i cultura, mitjançant la consecució o la consolidació de projectes museològics integrals i de la coordinació entre ells, i crear el museu de Formentera en la mateixa línia d'actuació.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars.

Justificació

Els museus esmentats han de ser els centres museístics emblemàtics per a la investigació, la conservació i la divulgació de la història de cada illa. Qualsevol ciutat europea té museus destinats a mostrar la riquesa històrica del seu passat. Aquest paper l'han d'assumir els museus respectius, i fins i tot incorporar jaciments arqueològics, monuments i altres espais que contribueixin a explicar aquest passat. També es podria crear, especialment a Mallorca per la seva extensió, un museu d'història en xarxa que suggeriria visites coherents arreu de l'illa.

Mesura núm. 47: indústria cultural

Descripció

En el marc dels plans de diversificació econòmica, fomentar el maridatge entre la indústria cultural i el sector turístic, i impulsar les contractacions de serveis i projectes del sector turístic amb les empreses culturals: audiovisuals, disseny, activitats, etc.

Agents

Administracions públiques de les Illes Balears, empreses vinculades al sector turístic, empreses culturals.

Justificació

Una bona mesura per impulsar les indústries culturals és considerar-les part del sector productiu que pot generar llocs de feina de qualitat.

Mesura núm. 48: millora dels espais patrimonials vius

Descripció

Dotar de contingut els espais patrimonials amb panells en llengua catalana que tinguessin la traducció a una multitud d'idiomes (per ser respectuosos amb la diversitat lingüística mundial i especialment amb les identitats dels nostres turistes) amb un sistema de codis QR, per exemple, a fi que la visita no es redueixi a l'observació de l'arquitectura, sinó que expliqui l'origen i els usos dels espais, tenint en compte que molts dels monuments i edificis històrics són part de la cultura i de la història pròpia de les Illes Balears.

Agents

Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments.

Justificació

Molts dels espais patrimonials de referència estan buits de continguts o disposen de projectes poc atractius per a qualsevol visitant. El turista autèntic, digne d'aquest nom, és aquell visitant que s'interessa per conèixer els atractius naturals i culturals propis d'una localitat, un turisme que pot ser compatible amb el benestar de la societat receptora. Visitants i residents han de disposar d'una oferta cultural de qualitat vinculada a aquests espais.

Mesura núm. 49: personatges il·lustres

Descripció

Aprofitar la projecció internacional de personatges històrics (Ramon Llull, l'arxiduc Lluís Salvador, Chopin i George Sand, Gertrude Stein, Robert Graves, arquitectes com Erwin Broner o Jørn Utzon, pintors com Erwin Bechtold o Ritch Miller, etc.) o contemporanis (Joan Pons, Maria del Mar Bonet, Toni Catany, Elies Torres, Joan Miró, Miquel Barceló...) per contextualitzar-los i relacionar-los amb altres creadors i amb altres elements dels diferents contextos propis.

Agents

Administracions públiques de les Illes Balears, entitats.

Justificació

Al llarg de la seva història, les Balears han vist néixer i forjar-se personatges històrics i grans intel·lectuals, que han destacat en camps tan diversos com la literatura, la pintura, la música, l'arquitectura, etc. Es tracta d'aprofitar la projecció internacional de molts d'aquests personatges per donar a conèixer la vitalitat cultural illenca.

Mesura núm. 50: defensa del patrimoni arquitectònic

Descripció

Prohibir la conversió d'edificis històrics en establiments turístics a fi de preservar-ne la dignitat i garantir la perdurabilitat de la seva genuïnitat, llevat de casos excepcionals en què sigui l'única possibilitat, o la més adient, de salvaguardar el patrimoni.

Agents

Parlament de les Illes Balears, Govern de les Illes Balears, consells insulars, ajuntaments.

Justificació

Cal evitar l'especulació amb els béns patrimonials i aturar la conversió especialment dels centres històrics en parcs temàtics consagrats al turisme.

**OBRA
CULTURAL
BALEAR**

LLENGUA / CULTURA / PAÍS

www.ocb.cat
971 723 299